

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ประเทศไทยมีลักษณะสภาพภูมิประเทศ ประกอบด้วยลักษณะที่เป็นทะเล ที่ราบ ภูเขา หุบเขา ป่าชายเลน ฯลฯ ระบบนิเวศบนบกมีความหลากหลายนับตั้งแต่ป่าเบญจพรรณ ป่าสนเขา ที่พบอยู่ทั่วไปในพื้นที่สูงในภาคเหนือตอนบน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจนถึงป่าดงดิบในที่ราบต่ำของภาคใต้และป่าชายเลนตามแนวฝั่งทะเล สภาพภูมิประเทศที่มีธรรมชาติหลากหลายนี้เป็นที่อยู่อาศัยของพืชและสัตว์ที่มีคุณค่าทางนิเวศวิทยาที่อุดมที่สุดแห่งหนึ่งของโลก เนื่องจากประเทศไทยเป็นจุดบรรจบของชนิดของพืชและสัตว์ที่มีถิ่นกำเนิดมาจากหลายบริเวณโดยรอบประเทศ คือ ชนิดที่มาจากอินโดจีน อินเดีย พม่า และมาเลเซีย จึงมีความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) ของสิ่งมีชีวิตสูง ในปัจจุบันสำรวจพบว่ามีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมจำนวน 283 ชนิด นก 917 ชนิด สัตว์เลื้อยคลานจำนวน 298 ชนิด สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก 107 ชนิด ปลา 1,500 ชนิด พืชชั้นสูง 20,000-25,000 ชนิด และ ชนิดของแมลงและสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังอื่นๆ อีกนับเป็นพันๆ ชนิด (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2533:1)

1.1.1 ความสัมพันธ์ของมนุษย์และสัตว์ป่า

ความเชื่อที่ว่ามนุษย์และสัตว์ป่ามีความเกี่ยวพันต่อกันมาช้านานตั้งแต่มนุษย์เริ่มอุบัติขึ้นในโลก วิถีชีวิตของคนไทยโดยเฉพาะคนไทยในชนบทก็เช่นกัน มีความสัมพันธ์กับสัตว์ป่าและป่าไม้มาช้านานแล้ว แต่ก็เป็นที่น่าเสียดายที่ปัจจุบันสัตว์ป่าและพืชพรรณต่าง ๆ ในประเทศไทยได้ถูกทำลายให้ลดจำนวนลงเป็นจำนวนมาก (ชุมพล งามพ่องใจ, 2525:5-๖) ทั้งนี้เนื่องจากความต้องการในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นผลให้ระบบนิเวศป่าไม้ หุบเขาถูกทำลายลงอย่างมากเป็นเงาตามตัว ปัจจุบันประเทศไทยเหมือนกับประเทศที่กำลังพัฒนาอื่นๆ คืออยู่ในภาวะที่กำลังพยายามที่จะอนุรักษ์ป่าไม้ สัตว์ป่า ที่อุดมสมบูรณ์ที่เหลืออยู่ไว้เพื่อประโยชน์ต่ออนุชนรุ่นหลังโดยการออกพระราชบัญญัติและกฎกระทรวงหลายฉบับเพื่อช่วยแก้ไขสถานการณ์ที่ทรัพยากรป่าไม้ หุบเขาและสัตว์ป่าถูกทำลาย อย่างหุนเหี้ยดังเช่นในปัจจุบัน การทำลายสภาพป่าไม้และหุบเขาเป็นสาเหตุสำคัญที่มีผลโดยตรงต่อการสูญพันธุ์ของสัตว์ป่าใน

ประเทศไทย เพราะการทำลายป่าคือการทำลายสภาพที่อยู่อาศัย การที่ป่าลดจำนวนลง เช่นมี การบุกรุกพื้นที่ป่า เข้าไปทำให้สัตว์ป่าที่เคยอาศัยอยู่ในบริเวณนั้นต้องหาที่อยู่ใหม่ทำให้ส่งผลกระทบต่อจำนวนของสัตว์ป่า (Lord, 1993) ส่วนการล่าสัตว์ป่าอย่างหนักเพื่อยังชีพและการค้าจัดเป็น การทำลายชีวิตและพันธุ์สัตว์โดยตรง (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 2533:1) มีการล่าสัตว์เกิดขึ้นอย่างมากและต่อเนื่องในทุกพื้นที่ป่าของประเทศไทย เพื่อต้องการ เขา นอ งา อู้งา หมี อวัยวะต่าง ๆ ตามความต้องการของลูกค้าเพื่อบริโภคหรือใช้เป็น เครื่องประดับตกแต่งบ้าน ไม่เพียงแต่ประเทศไทยที่ประสบปัญหา เกี่ยวกับการล่าสัตว์ดังที่กล่าว มาแล้วนั้น ในต่างประเทศ เช่น ประเทศจีนสัตว์ป่าบางชนิดได้มีการลักลอบล่า เพื่อเป็นสินค้าหรือ เพื่อเกมกีฬา (Harris, 1994) แต่ในส่วนของประเทศไทยนั้นก็มีปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ ในพื้นที่อนุรักษ์ เพราะว่าประชาชนในท้องถิ่นขาดแคลนอาหารต้องการสัตว์ป่า เพื่อมาใช้เป็น อาหาร (Akama, 1994) การพรากลูกสัตว์จากแม่เพื่อนำไปขายเป็นการทำลายชีวิตสัตว์ป่า โดยตรงเพราะลูกสัตว์ที่ถูกพรากจากอกของผู้เป็นแม่เพราะความรักเพื่อให้คนนำมาเลี้ยงนั้น ต้องแลกด้วยหนึ่งชีวิตของผู้เป็นแม่หรืออาจจะมากกว่าเช่น ลูกชะนีที่คนนิยมนำมาอุ้ม ลูกช้างที่ แสดงความน่ารักน่าเอ็นดูตามรีสอร์ต โรงแรม หรือสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ นั้น ใครจะรู้บ้างว่า ความน่ารักของลูกช้างนั้นได้มาจากเสียงปืนและความสูญเสียของช้างในโรงงาที่จะต้องตาย เพื่อ สนองต่อความต้องการของคนเพียงไม่กี่คน สัตว์ป่าจำนวนมากเหล่านี้ต้องเสียชีวิตไปเพราะ ความต้องการของคนที่ไม่เห็นคุณค่าของการมีสัตว์ป่าอาศัยอยู่ในธรรมชาติอันเป็นถิ่นกำเนิดของมัน (สืบ นาคะเสถียร, 2533:4)

สัตว์ป่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติและเป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญของระบบนิเวศป่าไม้ นอกจากนี้ยังอำนวยความสะดวกต่อมนุษย์หลายด้านทั้งทางตรงและทางอ้อม (โรภาส ขอบเขตต์, 2535 : 28) สัตว์ป่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติจัดอยู่ในประเภทที่สามารถทดแทนได้หากมี การจัดการที่ดีและเหมาะสม หลายต่อหลายประเทศสามารถส่งผลผลิตสัตว์ป่าและเนื้อสัตว์ป่า ออกจำหน่ายเป็นสินค้าออก และนำเงินเข้าประเทศปีละมากๆ โดยไม่มีผลกระทบต่อ สภาวะแวดล้อม (ชุมพล งามผ่องใส, 2525:5-ข)

สวนสัตว์แห่งประเทศไทยน้อมเกล้าฯ ถวาย เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2501 สมโภชขึ้นระวาง ณ
 โรงช้างต้นพระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2502 (สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์
 ของชาติ, 2531:138) ช้างมีความผูกพันกับพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ไทยมาแต่โบราณ
 ดังที่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงเล่าเรื่องช้างกับพระองค์ท่าน
 เอาไว้ดังนี้

เรื่องช้าง

"ฉันชอบช้างมากที่สุด ช้างทำอะไรได้หลายอย่างมีนิทานและเรื่องราวต่าง ๆ
 ที่เกี่ยวกับช้างมากมายในหนังสือที่เคยอ่าน สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช
 เป็นองค์แรกก็คิดว่าช้างเป็นสัญลักษณ์ของฉันทพร ๆ พลอยถือเช่นนั้นตามไปด้วย
 เห็นข่าวของสิ่งใดเป็นรูปช้างก็ซื้อหามาให้ใช้หรือตั้งดูเล่น"
 (จากเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ, 2529:8)

ช้างเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก ในปัจจุบันมี 2 สายพันธุ์ คือ ช้าง
 แอฟริกา กับ ช้างเอเชีย ช้างอินเดียกับช้างไทยจัดอยู่ในสายพันธุ์ช้างเอเชีย สำหรับช้างไทยมี
 คุณลักษณะพิเศษอันเป็นที่ยอมรับและยกย่องมานานว่าเป็นสายพันธุ์ที่แข็งแรงและฉลาดเฉลียวที่สุด
 (วาสนา กุลประสูตร, 2529:33) ในประเทศไทยเรามีทั้งช้างป่าและช้างบ้าน ช้างบ้านคือ
 ช้างป่าที่นำมาเลี้ยงนำมาฝึก ไว้ใช้งาน ต่อมาเมื่อลูกหลานออกมามากมายจนกลายเป็นสัตว์เลี้ยง
 ช้างเป็นสัตว์ฉลาดสามารถฝึกให้เชื่อฟังแล้วนำไปใช้งานได้หลายอย่าง เช่น ใช้บรรทุกของและ
 ลากซุง ช้างมีกำลังมากและสามารถขึ้นเขาได้ เป็นสัตว์ชนิดเดียวที่ใช้ช่วยพาผู้คนไป
 (อานวย คอวนิช, 2518 : 275) ในอดีตประเทศไทยเป็นแหล่งที่มีช้างอยู่เป็นจำนวนมากจน
 สามารถใช้เป็นสัญลักษณ์ของประเทศได้ ดังเช่น ในสมัยรัชกาลที่ 2 ราชอาณาจักรไทยมีรูปช้างเป็น
 สัญลักษณ์อยู่ตรงกลางคันธงสีแดง และใช้มาจนกระทั่งรัชกาลที่ 6 จึงยกเลิกแล้วเปลี่ยนมาเป็น
 ธงไตรรงค์จนถึงทุกวันนี้ (สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์, 2537 : 236-238)

1.1.4 สถานการณ์ของช้างป่าในประเทศไทย

ในปัจจุบันช้างเป็นสัตว์ป่าชนิดหนึ่งของไทยที่มีจำนวนลดลงรวดเร็วอย่างน่าวิตก และมีแนวโน้มว่าอาจจะสูญพันธุ์ไปจากเมืองไทยในอีกไม่กี่ปีข้างหน้าทั้ง ๆ ที่สมัยก่อนเมืองไทยมีช้างป่าชุกชุมมากสามารถจัดพิธีต้อนรับช้างเข้าเพี้ยนครได้ทุก ๆ 3-4 ปีต่อครั้ง (สุรพล ดวงแข, 2534:14)

ปัจจุบันช้างป่าลดจำนวนลงมากในระยะเวลาเพียง 7 ปี ประมาณว่าช้างป่าถูกฆ่าตายไปแล้วประมาณกว่า 100 ตัว ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และอุทยานแห่งชาติ 21 แห่ง มีสถิติของช้างป่าถูกฆ่าตาย ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนช้างป่าที่ถูกฆ่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและอุทยานแห่งชาติในระยะ
เวลา 7 ปี

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า/อุทยานแห่งชาติ	จำนวน/ตัว
อัมพาง	20
ภูหลวง	10
สลักพระ	7
ดอยผาช้าง	5
ห้วยขาแข้ง	4
ภาชี	2
ภูเขียว	2
รัตนงาช้าง	2
ภูเมี่ยงภูทอง	1
ภูวัว	1
เขาใหญ่	7
ห้วยน้ำดัง	6
แก่งกระจาน	3

ตารางที่ 1 จำนวนช้างป่าที่ถูกฆ่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและอุทยานแห่งชาติในระยะ
เวลา 7 ปี (ต่อ)

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า/อุทยานแห่งชาติ	จำนวน/ตัว
แม่วงศ์	3
แก่งกรุง	3
ภูกระดึง	2
ไทรโยค	2
บางกลาง	2
น้ำตกสี่ขีด	2
ปางสีดา	1
น้ำหนาว	1
รวม	86

(แหล่งข้อมูล : ชรินทร์ เภาสุตร, 2537 : 17)

จากสถิติที่ช้างป่าถูกฆ่าจำนวนมากในเวลาเพียงไม่กี่ปี ดังตารางที่ 1 เป็นข้อมูลหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าช้างป่าในเมืองไทยอยู่ในสภาพที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง นอกเหนือไปจากการที่ช้างป่าถูกไล่ล่าฆ่าอย่างทารุณจนลดจำนวนลงอย่างรวดเร็วดังกล่าวข้างต้นแล้ว ปัจจุบันแหล่งที่อยู่อาศัยของช้างได้แก่ ป่าผืนใหญ่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ กำลังลดจำนวนลงอย่างรวดเร็วโดยลำดับเช่นกัน การที่ผืนป่าขนาดใหญ่ถูกตัดขาด เป็นหย่อมๆ ถูกห้อมล้อมด้วยหมู่บ้านเรือนสวนไร่นา ถนน รวมทั้งการสร้างเขื่อนในบริเวณที่อาศัยของช้างก็จัดเป็นการทำลายถิ่นที่อยู่อาศัยของช้าง ซึ่งหมายถึงการบั่นทอนจำนวนของช้างป่าลงโดยทางอ้อม นอกจากนั้นยังมีการแก่งแย่งอาหารและที่อยู่อาศัยกับสัตว์อื่นในบริเวณเดียวกันด้วย เช่น ที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งช้างมีความสัมพันธ์ในรูปแบบของการการแก่งแย่งกับสัตว์ที่กินพืชขนาดใหญ่ที่สำคัญ เช่น วัวแดง กระตัง และควายป่า ในการใช้พื้นที่อาศัย พื้นที่หากิน ชนิดของอาหารตลอดจนแหล่งหลบภัย และปัจจัย

ในการดำรงชีวิตอื่น ๆ ด้วย แต่ยังไม่มียผลเด่นชัดเนื่องจากจำนวนประชากรของแต่ละชนิดมีน้อย เมื่อเทียบกับจำนวนพื้นที่ (รองลาม สุขมาสรวง, 2536 : 69) ช้างป่าเป็นสัตว์ขนาดใหญ่มักจะอยู่รวมกันเป็นโขลง จึงต้องการใช้พื้นที่ป่าผืนใหญ่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เพื่อเป็นที่อยู่อาศัย ต้องการแหล่งอาหาร และ แหล่งน้ำที่เพียงพอแก่การดำรงชีวิตและขยายพันธุ์ ดังนั้นช้างจะขาดป่าไม่ได้ในเวลาเดียวกันป่าเองก็ขาดช้างไม่ได้เช่นกัน เพราะกิจกรรมการดำรงชีวิตของช้าง ทำให้ต้นไม้ใบไม้ได้มีโรคาสเจริญเติบโตและขยายพันธุ์ ทำให้สัตว์เล็กสัตว์น้อยได้กินเศษใบไม้ และดินโป่งที่ช้างกินเหลือทิ้งไว้ เป็นต้น

ที่จริงแล้วช้างป่าและสัตว์ป่ามีคุณค่าและมีความหมายต่อโลกมาก ดังเช่นที่ สิบ นาคะเสถียร ได้พูดถึงการอนุรักษ์สัตว์ป่าไว้ว่า

"ทุกสรรพชีวิตต่าง ๆ อยู่ร่วมกันภายใต้ธรรมชาติอันยิ่งใหญ่ สัตว์ป่า
หนึ่งในธรรมชาติอันงดงามที่โลกสร้างสรรค์มาให้มันวันกลับถูกทำลายล้าง
จนเกือบหมดสิ้น บางชนิดสูญพันธุ์บางชนิดร่อยหรอลงไปอย่างมาก หากวันนี้
เราไม่เร่งหาทางอนุรักษ์ อีกไม่ช้าไม่นานสัตว์ป่าเมืองไทยที่เคยอุดมสมบูรณ์
ก็คงเหลือไว้แต่เพียงตำนานที่ทรงคุณค่าอย่างมหันต์ สัตว์ป่าทุกชนิดมีคุณค่า
มีความหมายหากคิดผลาญทำลายโปรดอย่าใจไว้อ่าง"

(จาก สิบ นาคะเสถียร, 2532 : 28)

โดยทั่วไปคนมักเห็นสิ่งต่างๆ มีคุณค่ามากน้อยต่างกันตามประโยชน์ที่คนจะนำสิ่งนั้น ๆ มาใช้ได้ สิ่งใดที่คนนำประโยชน์ได้มากสิ่งนั้นก็มีความค่ามาก ดังเช่นที่ ศรัณย์ บุญประเสริฐ (2533 : 58) กล่าวไว้ว่า

"หากตั้งคำถามว่าป่าไม่มีคุณค่าอย่างไรต่อเรานั้นเป็นคำถามที่ตอบได้ไม่ยาก
เพราะเราเข้าใจดีว่าป่าไม่มีคือที่ที่มีดินไม่มากและดินไม่บางชนิดมีประโยชน์
ต่อคนในทางใช้สอย เป็นประโยชน์ทางตรงไม่ว่าจะเอามาทำบ้านทำถ่าน
หรือทำฟืน ดังนั้นคนจึงเห็นว่าสัตว์ป่ามีประโยชน์น้อยกว่าดินไม่มากเพราะ
เป็นประโยชน์แต่ในทางบริโภคหรือมีไว้เพื่อความสวยงามเท่านั้น"

1.1.5 การอนุรักษ์ช้าง

ในความเป็นจริงทั้งป่าไม้และช้างต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเชื่อมโยงกันเป็นระบบ หากขาดส่วนหนึ่งส่วนใดไปก็ทำให้ระบบดำเนินไปอย่างไม่ราบรื่น ดังที่ พิสิษฐ์ วัฒนกุล เลขานุการมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย (อ้างถึงใน จุมพล เหมะศิริพันธ์, 2533:51) กล่าวถึงความสัมพันธ์ของช้างกับป่าและช้างกับสิ่งมีชีวิตอื่นในป่าไว้ดังนี้

"การอนุรักษ์ช้าง นั่นคือ เราต้องอนุรักษ์ทั้งป่าทั้งระบบเพราะช้างมีความสำคัญกับระบบนิเวศในป่ามาก อย่างทางที่ช้างเดินจะทำให้เกิดที่ร่องที่เรียกว่า ด่านช้าง ซึ่งทำให้สัตว์อื่นมาอาศัยหากินบริเวณนั้นได้ ในฤดูแล้งช้างจะขุดน้ำจากใต้ดินขึ้นมากิน สัตว์อื่นก็มาคุ้ยเขี่ยอาหารได้ ช้างเป็นสัตว์กินพืชเวลาเดินไปก็ถ่ายมูลไปทั่ว นั่นคือจะทำให้พืชหลายชนิดกระจายอยู่ทั่วบริเวณป่า ดังนั้นช้างจึงเป็นตัวสำคัญของสิ่งแวดล้อม"

ปัจจุบันรัฐและเอกชนหลายหน่วยงานเริ่มให้ความสนใจและเข้ามาช่วยเหลือให้การอนุรักษ์ช้าง แต่บางครั้งการอนุรักษ์อาจประสบปัญหา ดังเช่น ในประเทศสเปนเพราะนโยบายของประเทศที่จะต้องพัฒนานโยบายที่มุ่งเน้นไปทางเศรษฐกิจ ทำให้ขาดความชัดเจนว่าบริเวณใดควรกำหนดเพื่อการอนุรักษ์และบริเวณใดควรเก็บไว้เพื่อนำไปใช้ในทางเศรษฐกิจ (Bangs, 1993) ในส่วนของการศึกษาได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น มีการเพิ่มเนื้อหาที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้นักเรียนมีความรู้และความเข้าใจหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น นอกจากนี้ในหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ยังเน้นให้มีการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น เน้นให้นักเรียนเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นของตนเอง ดังจะเห็นว่ามีหนังสืออ่านประกอบชุดท้องถิ่นของเราเป็นรายจังหวัด

1.1.6 วิถีการดำรงชีพของช้างในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และแนวทางแก้ไข

จังหวัดนครราชสีมา เป็นจังหวัดหนึ่งที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าหลายชนิด เนื่องจากมีอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และ สัตว์ป่าที่เป็นที่รู้จักดีและมีภาพและข่าวทางสื่อมวลชนเสมอๆ ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ได้แก่ช้างป่า จากสถิติแจ้งว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นแหล่งที่มีช้างป่าอาศัยอยู่มากเป็นอันดับที่ 2 ของประเทศ รองจากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นอุทยานแห่งแรกของประเทศไทยมีพื้นที่ 2,168 ตารางกิโลเมตรหรือ 1,356,500 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่รอยต่อ 4 จังหวัด คือ นครราชสีมา นครนายก ปราจีนบุรี และสระบุรี (กมลทิพย์ กสิภาร, 2537 : 25) และเป็นผืนป่าอีกแห่งหนึ่งที่มีช้างป่าอาศัยอยู่ แต่ก็เป็นที่น่าสับสนใจสำหรับประชากรของช้างป่า เพราะมีข่าวการสูญเสียเป็นระยะๆ ทั้งจากการล่าและตกหน้าผาบริเวณเหวนรก เช่น ปี พ.ศ.2530 มีช้างตกเหวนรกตาย 4 ตัว เป็นแม่ช้าง 2 ตัว และลูกช้างอีก 2 ตัว ปี พ.ศ.2531 ช้างป่าตกเขาตายอีก 2 ตัวและครั้งล่าสุดปี พ.ศ.2535 ลูกช้าง 8 ตัว ได้ตกหน้าผาบริเวณเหวนรกตาย ซึ่งเป็นการสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดเท่าที่เคยมีมา (วันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์, 2535 : 90) จนถึงปัจจุบันนี้สาเหตุการตกหน้าผาลงไปตายของช้างป่ายังเป็นปริศนาที่รอวันไข

จากข่าวอันน่าเศร้าใจ ที่เกิดกับช้างป่าในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ช้างต้นประกอบกับความสำคัญของช้างป่า ในฐานะช้างไทยมีคุณค่ากับแผ่นดินไทยมาแต่ครั้งโบราณ และมีคุณประโยชน์ต่อป่าต่อระบบนิเวศของป่าและมนุษย์อย่างมหาศาลดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดว่าถ้าสามารถทำให้นักเรียนซึ่งอยู่ในท้องถิ่นและมีชีวิตสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับช้างเกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดค่านิยมที่จะต้องการอนุรักษ์ช้างให้เกิดขึ้นได้ ก็อาจจะเป็นการช่วยให้การดำเนินงานในการอนุรักษ์ช้างประสบความสำเร็จ เพราะว่าเด็ก ๆ ในวันนี้ก็คือผู้ใหญ่ที่จะกำหนดชะตาชีวิตของช้างในท้องถิ่นของเขาในวันหน้าได้ ซึ่งในเรื่องการให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการอนุรักษ์นี้ อุบลพงษ์ วัฒนเสรี, 2522 (อ้างถึงใน ผ่องศรี หมั่นจาเรณู, 2535 : 7) กล่าวว่าสำหรับการให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้นสามารถทำได้ทุกระดับชั้นตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่

1.1.7 การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อปลูกฝังค่านิยมในการอนุรักษ์ช้าง

อย่างไรก็ตามเมื่อสำรวจหลักสูตร หนังสือแบบเรียน และหนังสืออ่านประกอบ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาแล้วพบว่า ในหลักสูตรและแบบเรียนหนังสืออ่านประกอบเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมยังมีเนื้อหาสาระที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับสัตว์ป่าที่สำคัญของแต่ละท้องถิ่นอยู่น้อยมาก ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าถ้าให้นักเรียนในท้องถิ่นได้ศึกษา และมองเห็นปัญหาสภาพสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตนเอง เช่น นักเรียนที่อำเภอปากช่อง ควรเรียนรู้ปัญหาของช้างบนเขาใหญ่ก็จะเป็นผลดีอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้ชี้ให้เห็นว่าอาจมีความแตกต่างระหว่างทัศนคติ และความสามารถในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของนักเรียนนักศึกษาเมื่อใช้เพศเป็นเกณฑ์ ตัวอย่างเช่น วัฒน เคนมา (2524) , บรรณาณีย์ สมานประธาน (2525) และวีระวัฒน์ เนียมสุวรรณ (2527) ได้เสนอผลงานวิจัยสรุปได้ว่า ไม่มีความแตกต่างระหว่างเพศชายกับเพศหญิงเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรป่าไม้ ในขณะที่ สอนง ropic (2524) ทำการวิจัยเรื่องทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า มีความแตกต่างระหว่างเพศชายกับเพศหญิงเกี่ยวกับทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและข้อค้นพบของ สอนง ropic ได้รับการสนับสนุนโดย ประทุมมา พลภักดี (2535) ซึ่งทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของหญิงและชายในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อปลูกฝังค่านิยมในการอนุรักษ์ช้าง จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจที่จะศึกษาวิจัยว่า นักเรียนเพศชายและนักเรียนเพศหญิงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ในเรื่องค่านิยมในการอนุรักษ์ช้างโดยใช้หลักสูตรท้องถิ่นที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

นอกจากนี้จากการศึกษาผลงานวิจัยเป็นจำนวนมาก อาทิเช่น ผลงานวิจัยของ วิชัย พัฒนางค์ธรรม (2524) ซึ่งทำการวิจัยเรื่องทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และผลงานของ จานงรักษ์ อุดมเศรษฐ์ (2529) ซึ่งทำวิจัยเรื่องความคิดเห็นของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อการอนุรักษ์สัตว์ป่า พบว่าเยาวชนที่มีผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกันจะมีความคิดเห็นและทัศนคติแตกต่างกัน ดังนั้นจากผลงานวิจัยเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าไม่เพียงแต่ประสบการณ์หรือความรู้ที่ผู้เรียนได้รับเท่านั้นจะมีผลต่อค่านิยมของผู้เรียน อาชีพของผู้ปกครองก็เป็นปัจจัย

สำคัญประการหนึ่งที่จะต้องนำมาพิจารณาอย่างรอบคอบในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัยเด็ก

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อปลูกฝังค่านิยมเรื่องการอนุรักษ์ช้าง เพื่อให้นักเรียนในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีค่านิยมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ช้างเกิดขึ้น ผลดังกล่าวจะเป็นวิธีหนึ่งในการช่วยอนุรักษ์ช้างได้ในระยะยาว ตามแนวคิดของ ผ่องศรี หมื่นจาเริญ (2535) ซึ่งได้เสนอแนวความคิดจากผลงานวิจัยว่าหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อปลูกฝังค่านิยมด้านสิ่งแวดล้อมจะช่วยให้ผู้เรียนมีค่านิยมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมดีขึ้น ดังนั้นการวิจัยนี้จึงมีจุดประสงค์ เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้นักเรียนเกิดค่านิยมในการอนุรักษ์ช้าง ซึ่งจะเป็นการช่วยอนุรักษ์จำนวนของช้างป่าไม่ให้หมดไปจากท้องถิ่นด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อปลูกฝังค่านิยมในการอนุรักษ์ช้างสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อปลูกฝังค่านิยมการอนุรักษ์ช้างสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านท่าช้าง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อพัฒนาต้นแบบหลักสูตรเรื่องการอนุรักษ์ช้างแก่โรงเรียนที่อยู่รอบ ๆ บริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และโรงเรียนต่าง ๆ ที่มีช้างป่าอยู่ในท้องถิ่นนั้น
4. เพื่อพัฒนาหลักสูตรต้นแบบสำหรับท้องถิ่นที่มีสัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์
5. เพื่อพัฒนางานวิจัยด้านการปลูกฝังค่านิยมในการอนุรักษ์สัตว์ป่าชนิดอื่น ๆ ภายใ้นแต่ละท้องถิ่นที่มีสัตว์ป่าที่อยู่ในสถานการณ์ใกล้สูญพันธุ์

1.3 ปัญหาของการวิจัย

1. หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการอนุรักษ์ช้างทำให้นักเรียนมีค่านิยมในการอนุรักษ์ช้างต่างกันระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนเรื่องการอนุรักษ์ช้างโดยหลักสูตรท้องถิ่นหรือไม่
2. นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีค่านิยมเรื่องการอนุรักษ์ช้างต่างกันหรือไม่
3. หลังจากทีเรียนหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการอนุรักษ์ช้างแล้วนักเรียนชาย และนักเรียนหญิงมีค่านิยมเรื่องการอนุรักษ์ช้างต่างกันหรือไม่
4. อาชีพของผู้ปกครองนักเรียนจะมีผลต่อค่านิยมในการอนุรักษ์ช้างของนักเรียนหรือไม่

5. หลังจากที่ใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการอนุรักษ์ช้างแล้ว อาชีพของผู้ปกครองนักเรียนจะมีผลต่อค่านิยมในการอนุรักษ์ช้างของนักเรียนหรือไม่

1.4 สมมุติฐานการวิจัย

1. ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างคะแนนของค่านิยมในการอนุรักษ์ช้างก่อนและหลังการใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการอนุรักษ์ช้าง
2. ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างคะแนนค่านิยมในการอนุรักษ์ช้างของนักเรียนเพศชายกับนักเรียนเพศหญิง
3. มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างคะแนนค่านิยมในการอนุรักษ์ช้างของนักเรียนชายกับนักเรียนหญิงหลังจากใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการอนุรักษ์ช้าง
4. ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างคะแนนค่านิยมในการอนุรักษ์ช้างของนักเรียนที่มีผู้ปกครองอาชีพต่างกัน ก่อนการใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการอนุรักษ์ช้าง
5. มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างคะแนนค่านิยมในการอนุรักษ์ช้างของนักเรียนที่มีผู้ปกครองมีอาชีพต่างกันหลังจากใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการอนุรักษ์ช้าง

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 จำนวน 65 คน โรงเรียนบ้านท่าช้าง ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 จำนวน 32 คน โดยแบ่งเป็นนักเรียนชาย 16 คน นักเรียนหญิง 16 คน
3. เนื้อหาในหลักสูตรท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ช้าง ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้น
4. ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่ศึกษาในการวิจัยนี้ ได้แก่
 - 4.1 ตัวแปรอิสระ คือ
 - 4.1.1 หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการอนุรักษ์ช้าง
 - 4.1.2 เพศ
 - 4.1.3 อาชีพผู้ปกครอง

4.2 ตัวแปรตามคือ

4.2.1 คะแนนค่านิยมของนักเรียนหลังจากใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การอนุรักษ์ช้าง

1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น

1. นักเรียนกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมกิจกรรมและทำแบบวัดค่านิยมในการอนุรักษ์ช้างอย่างเต็มความสามารถ
2. ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจที่จะปลูกฝังค่านิยมในการอนุรักษ์ช้าง เพื่อปลูกฝังค่านิยมในการอนุรักษ์ช้างสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2
3. ความรู้เรื่องช้างของนักเรียนแต่ละคนที่มีมาก่อนไม่ส่งผลกระทบต่องานวิจัยนี้

1.7 นิยามปฏิบัติการในการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยให้ความหมายของคำศัพท์บางคำในขอบเขตดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่
2. หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง หลักสูตรที่สร้างขึ้นให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่ปลูกฝังค่านิยมในการอนุรักษ์ช้างแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 โรงเรียนบ้านท่าช้าง
3. ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่ได้พิจารณาอย่างรอบคอบมีเหตุผลมีคุณค่าถูกต้องควรแก่การกระทำ น่ายกย่อง และเกิดความชื่นชม
4. การอนุรักษ์ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาดให้ประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุดใช้ได้นานที่สุดและเกิดการสูญเสียให้น้อยที่สุด
5. ช้าง หมายถึง ช้างที่อาศัยหากินเองตามธรรมชาติ และไม่มีเจ้าของ
6. การอนุรักษ์ช้าง หมายถึง การกระทำเพื่อดูแล ป้องกัน คุ้มครอง และจัดการเพื่อไม่ให้ช้างสูญพันธุ์ และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นปกติ
7. นักเรียน หมายถึง นักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 ในโรงเรียนบ้านท่าช้าง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
8. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนบ้านท่าช้าง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

9. คะแนนก่อนใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการอนุรักษ์ช้าง หมายถึง คะแนนของนักเรียนที่ได้จากการทำแบบวัดค่านิยมในการอนุรักษ์ช้าง ก่อนการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการอนุรักษ์ช้างที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

10. คะแนนหลังการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการอนุรักษ์ช้าง หมายถึง คะแนนของนักเรียนที่ได้จากการทำแบบวัดค่านิยมในการอนุรักษ์ช้าง หลังจากใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการอนุรักษ์ช้างที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้หลักสูตรท้องถิ่นในการอนุรักษ์ช้างของโรงเรียนบ้านท่าช้างและโรงเรียนในอำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา
2. ได้แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการอนุรักษ์ช้าง แก่นักเรียนที่มีโรงเรียนรอบ ๆ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่หรือบริเวณอื่นที่มีโรงเรียนใกล้กับป่าที่มีช้างอาศัยอยู่
3. เป็นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นต้นแบบสำหรับการอนุรักษ์สัตว์ที่กำลังจะสูญพันธุ์ในประเทศไทย
4. ได้แนวทางในการทาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรในการอนุรักษ์ช้างในท้องถิ่นอื่น
5. ได้แนวทางในการปลูกฝังค่านิยมในการอนุรักษ์ช้างสำหรับเยาวชน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์เป็นแนวทางในการพัฒนาการปลูกฝังค่านิยมในการอนุรักษ์สัตว์ป่าชนิดอื่น ๆ